

6. Селігей П. «Пуризм у термінології: український досвід на європейському тлі / П. Селігей // Мовозн. – 2008. – № 1
7. Тараненко О.О. Демократизація і / або лібералізація (до характеристики сучасного стану норм.-стиліст. засад української мови). М-ли V Міжнар. конгресу Міжнар. асоціації українців / О.О. Тараненко // Мовознавство : збірник наукових статей. – Чернівці : Рута, 2003. – С. 10–17.
8. Українська мова. Енциклопедія. – К. : Майстер-клас, 2011. – 400 с. – С. 317
9. Фразеологія перекладів Миколи Лукаша : словник-довідник / упорядники: Олександр Скопненко, Тетяна Цимбалюк ; післямова Леоніда Череватенка. – К. : Довіра, 2002. – 734 с.

Куляс П. Особенности современного украинского языкового пуризма

В статье затронуты проблемы направленности современных изменений в украинском языке, его нормирования и роли редактора в этих процессах. Отдельно рассмотрены материалы дискуссии вокруг понятия пуризма. Автор считает, что это спор между сторонниками и противниками компенсации потерь, которые украинский язык испытал в годы советского лингвоцида.

Ключевые слова: пуризм, инновационные процессы в языке, культура речи, стратегии развития современного украинского языка, эксперименты в языке и проблемы нормирования, общенациональный языковой стандарт, разграничение украинского и русского языков.

Kulyas P. Features contemporary ukrainian language purism

In the article the problems of modern directional changes in the Ukrainian language, its regulation and the role of the editor in these processes. Considered separately materials discussion around the concept of purism. The author believes that this is a dispute between supporters and opponents of compensation for the losses that the Ukrainian language is experienced in the years of Soviet lingvocide.

Keywords: purism, innovative processes in the language of speech, the strategy of development of modern Ukrainian language experiments in language problems and rationing nationwide locale demarcation of the Ukrainian and Russian languages.

УДК 655.52

О.Т. МАРКІВ

кандидат пед. наук

ЧИННИКИ ЕФЕКТИВНОЇ СПІВПРАЦІ РЕДАКТОРА З АВТОРОМ У ВИДАВНИЧОМУ ПРОЦЕСІ

Статтю присвячено організації взаємовідносин видавництва з авторами, зокрема виділено й проаналізовано чинники ефективної співпраці редактора з автором, запропоновано алгоритм та етичні основи роботи з авторським оригіналом.

Ключові слова: редактор, автор, редакційно-видавничий процес, чинники ефективних взаємовідносин.

У видавничій справі організація співпраці редактора з автором – одна з найважливіших, оскільки вдалі конструктивні перемовини між ними, взаємозацікавленість і партнерські відносини є проекцією успішності майбутнього видання.

Механізм співпраці редактора з автором пов'язаний зі спектром виробничих функцій, типових задач діяльності та вмінь редактора-фахівця втілювати конкретні творчі ідеї: організаційні, технічні, технологічні, контрольні, контрольно-технічні, організаційно-технічні, маркетингові. Під час виконання таких видів діяльності редактор має справу з автором як із особистістю зі всіма її соціально-психологічними проявами, з автором як творцем оригінального твору через його текст, з автором як основним елементом виконання видавничої програми або з літературним агентом як представником автора, що потребує нових методів комунікації та ділової етики.

Отже, робота з автором розкривається як багатоаспектний процес: і як редакторський аналіз твору, і як вивчення передумов створення видання, і як прогнозування результатів виходу інформаційного продукту в світ. Це зумовлює потребу починати співпрацю з автором з врахування його мотиваційної основи (наскільки він поділяє політику видавництва; в якому виданні зацікавлений; наскільки здатний долучитися до просування продукту, спільної з видавництвом праці тощо).

У журналістикознавстві питання роботи редактора з автором за останні роки зайняло чільне місце й розглядається в якісно новому формулюванні як «співпраця, співвідносини», на відміну від колишнього «робота». Теоретико-методологічну основу такого робочого контактування досліджували Р. Іванченко, М. Тимошик, З. Партико, З. Падалко, В. Теремко, Ю. Паливода, Н. Полукарова, А. Близнюк; деякі особливості ролей літературного агента в цьому процесі визначили О. Хмельовська, О. Кінь; М. Никифорчук окреслила аналітичні моделі та практики редакторського фаху.

У цій статті ми представимо ті чинники, які, на нашу думку, мають вплив на якісну організацію співпраці автора з видавництвом, а також практичні поради, як працювати з автором та його текстом.

Відтак, метою статті є: проаналізувати теоретичні основи робочих відносин редактора й автора, що дозволяють організувати та оптимізувати видавничо-редакційний процес, а також створити алгоритм опрацювання авторського оригіналу та етичний кодекс створення редакторського висновку.

Вважаємо за потрібне виокремити такі важливі аспекти системи «редактор-автор» (під якими ми розуміємо чинники ефективності співпраці!) як спільний інтерес, перемовини та їх результати, функції редактора й автора під час роботи над створенням видання, алгоритм роботи з авторським оригіналом, етичний кодекс редактора при написанні висновку.

Теоретичними засадами будь-якої співпраці завжди є правила, прийоми й принципи. Р. Іванченко виділив правила роботи редактора з автором: редакторська робота не повинна заміняти авторську; редактор не повинен вимагати або диктувати; погоджуючи всі виправлення, останнє слово редактор має залишити за автором; редактор повинен уміти допомогти автору знайти кращий варіант [1]. Вони стали класикою науки з редагування. Серед принципів основоположним, на наше переконання, є недопущення конфліктних ситуацій, а прийоми роботи кожен вибирає по-своєму.

Безумовно, важливу роль відіграє спільний інтерес, що передбачає рівні умови й вигоду в процесі створення видання, погодження договірних засад, тобто довіра й відсутність таємних каменів спотикання.

Спілкування редактора з автором триває постійно, від зародження ідеї до виходу книги в світ. Комунікаційна система «автор – редактор» є цілісною, що впливає зі специфіки редакційно-видавничої діяльності – підготовки видання спільними зусиллями автора та редактора [2]. Сьогодні популярними стають перемовини з літературними агентами – посередниками. Зазначимо, що вони мають інший характер, ніж із самим автором, оскільки літературними агентами, як правило, стають колишні редактори й за роки роботи в них напрацьовується певне комерційне чуття. Отже, бесіда з агентом ведеться у досить чітких рамках ділового спілкування, так би мовити, на рівних: обом мовцям у цій ситуації відомі комунікаційні інтенції та їхній прихований зміст. Адже, як зазначає директор видавничого дому «Академія» Василь Теремко: «Головне у взаємодії з авторами – чіткість, зрозумілість, послідовність, обґрунтованість позиції, уникнення суб'єктивних смаків, емоцій, відсутність сумнівних компромісів» [3, 309]. Вважаємо за потрібне описати етапи перемовин, що проводяться під час спілкування як із автором, так і з його агентом.

1. Підготовка до перемовин: *психологічна* (емоційна готовність, самопрограмування на конструктивні переговори тощо), *організаційна* – розроблення сценарію майбутніх переговорів, який повинен передбачати різноманітні варіанти поведінки учасників, відповідні превентивні дії, спрямовані на забезпечення результату, вміння максимально точно, ефективно й лаконічно викласти суть питання, головні ідеї, пропозиції, умови; *змістовна* – аналіз ситуації, що зумовила зустріч; формулювання цілей, завдань, потреб, інтересів; проектування ходу розмови, використовуючи механізм переконання; підготовка аргументованих пропозицій; *тактична* – чітко визначити ступінь власної зацікавленості видавництва в результатах перемовин; спрогнозувати тактику, стратегію, що здатні вплинути на позицію автора чи його агента в переговорах; спрогнозувати ймовірний результат, методи його досягнення, можливі альтернативи.

2. Власне переговори – момент істини в переговорному процесі, під час якого опрозорюються інтереси його учасників та аргументи, якими вони при цьому користуються, відбувається своєрідна конкуренція стратегій, тактик, зближення чи віддалення позицій, наслідком чого є досягнення чи відсутність результату.

3. Завершення переговорів та аналіз їх результатів. Як результат – підписання угоди на співпрацю.

Наступним чинником ефективної співпраці редактора з автором є совісне виконання функцій усіма учасниками видавничого процесу. Отже, перед редактором постає непросте завдання – поєднати усі елементи редакційної системи в єдиний функціональний механізм.

Механізм редакторської співпраці з автором складається зі спектра виробничих функцій – типових завдань діяльності, які виникають у процесі

втілення конкретної творчої ідеї. Їх умовно поділимо на такі: *організаційна* (організаційно-технічна, організаційно-технологічна, організаційно-маркетингова – у книжковому, організаційно-комунікативна – у газетно-журнальному видавництвах), *творча й контрольна*.

Простежимо реалізацію цих функцій у книжковому та газетно-журнальному видавництвах.

Організаційна. Робота з автором на підготовчому етапі полягає у вмінні: працювати з автором над уточненням комплектності оригіналу; залежно від виду майбутнього видання визначити особливості оформлення; орієнтуватися в асортименті книжкового ринку, прогнозувати місце майбутнього видання як товару.

Організаційно-технічна. Укладання угоди з автором та приймання авторського оригіналу; оформлення документів та кореспонденції з питань адміністративної діяльності, що стосується процесів роботи з автором. У газетно-журнальній редакції функція зреалізовується через таку професійну роль редактора як постановка завдань кореспондентам відповідно до концепції видання.

Організаційно-технологічна. Ця функція спрямована на втілення поставленої мети за відомими алгоритмами, тобто редактор-фахівець виступає як структурний елемент технології реалізації видавничої програми. Сюди входять такі види діяльності як: робота з рукописом (редактор повинен працювати з рукописом під час кожного з етапів редакційно-видавничого процесу); координування роботи різних фахівців з видавничим оригіналом твору; технологія ведення перемовин у певних комунікативних ситуаціях (уміння змістовно, точно, логічно, послідовно, чітко, грамотно висловлювати свої думки, пропозиції, побажання, зауваження в усній та письмовій формах); узгодження правок із автором.

У газетній редакції ця функція пов'язана з роботою зі штатними та позаштатними кореспондентами: змістовно, точно, логічно, послідовно, чітко, грамотно висловлювати свої думки, пропозиції, побажання, зауваження в усній та письмовій формах.

Організаційно-маркетингова. Ця практична роль пов'язана з організацією рекламування книг. Для газетно-журнального видавництва пропонуємо цю функцію називати організаційно-комунікативною: тематичне збалансування інформаційного та рекламного матеріалу на сторінках періодичного видання; правильне розміщення журналістських творів для досягнення найкращого комунікативного ефекту; реалізація форм масової роботи редакції з залученням журналістів, дописувачів, фігурантів журналістських публікацій.

Творча. Редакційна робота з авторським оригіналом: уміння працювати над фактичним матеріалом, композицією видання; вносити правки-скорочення з метою дотримання певного обсягу; працювати над створенням оригінал-макета видання; виконувати редакційну коректуру; опрацьовувати таблиці та ілюстративний матеріал, перевіряти правильність їхнього оформлення, відповідність

позначень та посилань у тексті; володіти усіма нормами сучасної української літературної мови.

На цих самих засадах ця функція діє і в газетно-журнальній редакції, тобто редакційному опрацюванні журналістських матеріалів.

Контрольна функція полягає в оцінці, рецензуванні авторського оригіналу; перевірці фактичного матеріалу; вичитуванні відредагованого оригіналу і коректурних відбитків; забезпеченні дотримання вимог держстандартів в обох типах видавництва.

Ще одним важливим чинником, на нашу думку, є етичні основи роботи редактора з авторським оригіналом. На деяких із них варто акцентувати:

- редактор повинен сумлінно, відповідально, оперативно (наскільки це можливо) розглянути рукопис, поданий до публікації;
- без упередження аналізувати рукописи, оцінюючи кожен гідно, незважаючи на расову, релігійну, національну приналежність чи соціальний статус автора. Однак редактор може взяти до уваги зв'язок рукопису з іншими, представленими раніше роботами тих самих авторів або подібними за ідейним спрямуванням доробками інших авторів і прийняти рішення про публікацію;
- уся відповідальність за прийняття або відхилення рукопису лежить на редакторів. У цьому процесі часто допомагає зважений підхід до виконання обов'язків через фахову оцінку рецензента щодо якості та достовірності рукопису. Однак рукописи можуть бути відкинуті без рецензування, якщо редактор вважає, що вони не заслуговують уваги видавництва і не матимуть соціальної ваги в суспільстві;
- редактор не повинен надавати іншим особам жодної інформації, пов'язаної з утриманням рукопису, що знаходиться на розгляді, крім осіб, які беруть участь у професійній оцінці рукопису. Про оцінку повідомляти авторові особисто без залучення посередників, бо часто така дія може образити автора й спровокувати конфлікт;
- редактор повинен поважати інтелектуальну незалежність авторів. Автор приніс йому плід своїх роздумів, своє дітище, а обов'язок редактора сказати йому про хвороби, якими воно страждає, але в жодному випадку не висміювати недоліки.

Існує коло конкретних питань, у яких погляди редактора й автора можуть не збігатися. Це не закреслює рукопис і в той самий час не дає права редакторові виправляти рукопис на свій розсуд.

Перед тим як винести «вирок» рукопису потрібно зрозуміти для себе, чому саме такий результат виник після його аналізу та які є можливі варіанти комунікативних ситуацій оголошення власного рішення перед автором.

Пропонуємо алгоритм редакторського аналізу, який допоможе редактору-початківцю правильно оцінити твір автора й написати висновок.

1. Зібрати й використовувати під час аналізу об'єктивну інформацію про особистість автора, про його характер, стиль, творчий потенціал, щоб розуміти чому саме така оцінка виникає та як донести її до автора.

2. Оцінити заголовок матеріалу (особливо це важливо в газетно-журнальній редакції). Потрібно з'ясувати, чи назва відображає основну ідею змісту, чи не є вона громіздкою (понад 10 слів); чи логічно вмотивована її побудова).

3. Відповідно до жанру оригіналу й до його канонів слід оцінити, наскільки обґрунтована, доступна, актуальна змістова інформація, потрібно також зрозуміти основну ідею твору.

4. Оцінити актуальність, новизну теми, ступінь її розробки та вираження в структурній побудові. За потреби, подумати, яким чином можна поліпшити структуру твору (наприклад, шляхом систематизації матеріалу, логіки викладу, впорядкування абзаців чи інших структурних елементів тексту, виявлення та ліквідації повторів і таке інше); гармонійність поєднання змісту й форми. Це дозволить конструктивно, конкретно поставити завдання перед автором і допомогти йому знайти правильний варіант.

5. Проаналізувати мову твору, винести необхідні зауваження.

6. Дати резюме твору (воно самовільно виникне як враження від прочитаного).

7. Додатково перечитавши, тезово виділити уривки, що здалися вам важливими (це можна також зазначати протягом першого прочитання).

8. Виокремити факти, які виявилися новими для вас, оцінити повноту їх розкриття.

9. Визначити тези, які суперечать вашим поглядам, які б ви виклали інакше. Однак редактор не повинен нав'язувати авторові своє бачення предмету опису, орієнтуючись при цьому на власні фонові знання.

10. Окреслити питання, які, на вашу думку, не розкриті тематично. Прописати схему, за якою автор міг би дати на них відповіді.

11. Дати загальну оцінку авторському оригіналу й починати написання висновку.

Поетапність виконання запропонованих дій, деякі конспекти в ході аналізу стануть основою для редакторського висновку.

Отже, як підсумок зазначимо, що проаналізовані чинники ефективної співпраці редактора й автора не є вичерпними, але такими, що мають вплив на психологічну й робочу атмосферу видавничого процесу. Серед інших можна назвати: особистісні чинники й фахові компетенції редактора й автора, репутація автора, його мотиваційна основа й адаптивна здатність, дотримання принципів і правил роботи редакторів з авторами та інші.

ЛІТЕРАТУРА

1. Іванченко Р. Г. Літературне редагування: репр. вид / Р. Г. Іванченко. – К. : [Парламентське вид-во], 2003. – 248 с.
2. Паливода Ю. В. Робота з автором як складова основних фахових компетенцій редактора / Ю. В. Паливода // Наукові записки Інституту журналістики : науковий збірник / за ред. В. В. Різуна ; КНУ імені Тараса Шевченка. – Т. 31. – К., 2010. – С. 54-58

3. Теремко В. Стратегічний контекст взаємодії видавництва з авторами / В. Теремко // Журналістика. Лінгвістика. Дидактика : зб. наук. праць. – Полтава, 2010. – С. 308 – 311.

Марків А. Факторы эффективного сотрудничества редактора с автором в издательском процессе

Статья посвящена организации взаимоотношений издательства с авторами, в частности, выделены и проанализированы факторы эффективного сотрудничества редактора с автором, предложен алгоритм и этические основы работы с авторским оригиналом.

Ключевые слова: редактор, автор, редакционно-издательский процесс, факторы эффективных взаимоотношений.

Markiv O.T. Factors of effective cooperation of the editor with the author in publishing process

Article is devoted to the organization of relationship of publishing house with authors, in particular factors of effective cooperation of the editor with the author are allocated and analysed, the algorithm and ethical bases of work with the author's original is offered.

Keywords: editor, author, publishing process, factors of effective relationship.

УДК 070:050 (477)

Н.М. СИДОРЕНКО
доктор філол. наук

ТРАДИЦІЇ Й УРОКИ УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

У статті розглядаються проблеми, які набули розголосу в українській пресі початку ХХ ст. і згодом повторилися в мас-медіа незалежної України кінця ХХ – початку ХХІ ст.

Відсутність духовної єдності та історичної спорідненості в духовно-культурній сфері, «невивчені» уроки минулого та проігноровані традиції відстоювання національних пріоритетів (зокрема у сфері соціальних комунікацій) не зняли з порядку денного питання столітньої історії: як виховати українського громадянина.

Ключові слова: традиції, українська преса, національні пріоритети.

Одвічне історіософське питання «Хто ми, що ми, чого нам треба?», що прозвучало зі сторінок української преси початку ХХ ст., неодноразово повторено в незалежній Україні на межі ХХ–ХХІ ст. в інтерпретації «Чиїх батьків ми діти, ким, за що закуті?».

Пробудження української нації, потреба свободи рідного слова в межах Російської імперії (жодного суто українськомовного періодичного видання до листопада 1905 р. на Східній Україні) і досягнення конституційних прав призвели до появи 45 газет і журналів у 1905–1914 рр. та збільшення цієї кількості принаймні втричі в 1917 р.

Лейтмотив публікацій у пресі таких редакторів, видавців, публіцистів, як М. Грушевський, В. Винниченко, М. Шаповал, С. Петлюра, М. Міхновський, С. Єфремов, М. Вороний, як і їхніх державотворчих ініціатив періоду

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА
ІНСТИТУТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЛІТЕРАТУРНОЇ ТВОРЧОСТІ
ІМЕНІ АНДРІЯ МАЛИШКА
КАФЕДРА ЖУРНАЛІСТИКИ**

НАША ШЕВЧЕНКІАНА

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Матеріали науково-звітної конференції викладачів кафедри журналістики
Інституту української філології та літературної творчості
імені Андрія Малишка НПУ ім. М.П. Драгоманова

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ДОПОВІДЕЙ

ВИПУСК IV

ВИПУСК ПРИСВЯЧЕНИЙ 200-РІЧЧЮ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Київ-2014

СКЛАД РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Висоцький Анатолій Васильович – кандидат філологічних наук, директор Інституту української філології та літературної творчості імені Андрія Малишка НПУ ім. М.П. Драгоманова
Жадько Віктор Олексійович – доктор філософських наук, професор, академік Академії вищої освіти України, завідувач кафедри журналістики Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Куляс Павло Петрович – кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Марків Олександра Тимофіївна – кандидат педагогічних наук, викладач кафедри журналістики Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Харчук Олена Василівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Харитоненко Олена Іванівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Чепуренко Яна Олексіївна – кандидат історичних наук, доцент кафедри журналістики Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Шпак Віктор Іванович – кандидат історичних наук, професор кафедри журналістики Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Карпенко Віталій Опанасович – професор, завідувач кафедри журналістики Університету «Україна», доктор суспільно-економічних наук Українського Вільного Університету (Мюнхен)

Вартанов Григорій Іванович – доктор історичних наук, професор

Рекомендовано до друку

кафедрою журналістики Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова.

Протокол засідання кафедри № 6 від 17 лютого 2014

Затверджено

на засіданні Вченої Ради Інституту української філології та літературної творчості
імені Андрія Малишка НПУ імені М.П. Драгоманова.

Протокол засідання № 9 від 23 квітня 2014

A18 Актуальні проблеми теорії соціальних комунікацій: Матеріали науково-звітної конференції викладачів кафедри журналістики Інституту української філології та літературної творчості імені Андрія Малишка НПУ ім. М.П. Драгоманова : збірник наукових доповідей : Наша шевченкіана / Інститут української філології НПУ ім. М.П. Драгоманова. Випуск IV. – К. : Ореол-сервіс, 2014. – 88 с.

У більшості публікацій збірника розкривається значення постаті Т.Г. Шевченка в розвитку видавничої справи в Україні, другий розділ присвячений актуальним проблемам видавничої справи, редагування, інформаційно-бібліотечної діяльності. Збірник призначений для викладачів, наукових працівників, аспірантів і студентів.

ЗМІСТ

ВИДАВНИЧА ШЕВЧЕНКІАНА

Жадько В.О.

Друкарня Києво-Печерської лаври в житті Г.Г. Шевченка..... 4

Куляс П.П.

Шевченкове слово: від пракоренів до сучасних інновацій 10

Марків О.Т.

Роль і значення шевченківських соціокультурних цінностей
у формуванні особистості майбутнього журналіста..... 28

Сидоренко Н.М.

«Слов'янський панкосмізм» Тараса Шевченка (за публікаціями
«Записок наукового товариства імені Шевченка»)..... 32

Харитоненко О.І.

Читацькі практики Шевченкової епохи (на матеріалі повісті
Т.Г. Шевченка «Близнюки»)..... 39

НАУКОВЕ ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Куляс П.П.

Особливості сучасного українського мовного пуризму..... 48

Марків О.Т.

Чинники ефективної співпраці редактора з автором
у видавничому процесі..... 52

Сидоренко Н.М.

Традиції й уроки української преси початку ХХ століття 58

Харитоненко О.І.

Проблеми визначення типу видання в сучасних газетах..... 63

Чепуренко Я.О.

Стандартизація редакційно-видавничої підготовки наукових видань:
стан та перспективи розвитку..... 68

Шпак В.І.

Українські газети: від державних до приватних..... 78